ЗМІСТ

Корупційні кримінальні правопорушення у сфері житлового будівництва: криміналістична характеристика та розслідування

Подивитись анотацію та купити на **jurkniga.ua**

Анотація

У книзі проведено комплексне дослідження правових, теоретичних та організаційно-тактичних засад криміналістичного забезпечення розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва. Надано характеристику корупційних кримінальних правопорушень у сфері житлового будівництва та розроблено структуру криміналістичної характеристики, зокрема окреслено предмет злочинного посягання і способи, обстановку, слідову картину й типологію осіб, які вчиняють такі кримінальні правопорушення. Сформовано тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій і заходів забезпечення кримінального провадження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва. Виявлено складнощі в організаційному забезпеченні та практиці тактикокриміналістичного забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування таких злочинів. Окреслено перспективи розвитку використання спеціальних знань і призначення судових експертиз.

Книга розрахована на суддів, працівників правоохоронних органів, адвокатів, вчених, представників громадських організацій, здобувачів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться проблемами розслідування кримінальних правопорушень у сфері будівництва.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ 5

ВСТУП 6

Розділ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ В СФЕРІ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА 9

1.1. Особливості формування методики розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва 9

1.2. Криміналістична характеристика корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва 44

Розділ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ В СФЕРІ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА 92

2.1. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва 92

2.2. Типові слідчі ситуації та версії розслідування 118

2.3. Організація взаємодії слідчих зі співробітниками оперативних підрозділів та іншими суб'єктами 138

Розділ 3
КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ В СФЕРІ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА 161

3.1. Тактико-криміналістичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій і заходів забезпечення кримінального провадження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва 161

3.2. Особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва 190

3.3. Використання спеціальних знань під час встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження 214

ВИСНОВКИ 232

ДОДАТКИ 238

Додаток А
Зведені дані вивчення кримінальних проваджень щодо привласнення та розтрати бюджетних коштів у сфері житлового будівництва 238

Додаток Б
Зведені дані анкетування 129 слідчих та 160 оперативних працівників Національної поліції з питань привласнення та розтрати коштів у сфері житлового будівництва 241

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
КК	Кримінальний кодекс України
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс
МВС	Міністерство внутрішніх справ
НПУ	Національна поліція України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії (-я)
ОРД	оперативно-розшукова діяльність
ОРЗ	оперативно-розшукові заходи
ОТЗ	оперативно-технічні засоби
СБУ	Служба безпеки України
СОГ	слідчо-оперативна група
СРД	слідчі (розшукові) дії (-я)
ст.	стаття
ч.	частина, частини
ФФБ	фонд фінансування будівництва
ФОН	фонд операцій з нерухомістю

ВСТУП

Корупція була, є і, очевидно, буде (принаймні в найближчому майбутньому) однією з найбільш масштабних та глобальних проблем в Україні. Відповідно до ст. 19 Конституції України, посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені законами нашої держави. Від реалізації цього положення значною мірою залежить належна діяльність державного апарату, функціонування підприємств, установ та організацій усіх форм власності, своєчасне й справедливе розв'язання соціальних проблем, забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів юридичних осіб. На вирішення цих питань має бути спрямовано зусилля всіх службових осіб владних органів.

Однак службові особи у сферах публічного права нерідко вдаються до злочинних порушень покладених на них обов'язків. не виключення стала й сфера житлового будівництва. У цьому сегменті економіки країни значним залишається чинник корумпованості службових осіб підрядних організацій (у галузі житлового будівництва станом на 2021 рік нараховується 29,6 тис. підприємств та 22,9 тис. фізичних осіб-підприємців) і державних контролюючих органів, які пов'язані тіньовими схемами з комерційними структурами й організованими злочинними угрупованнями. Нерідко внаслідок завищення вартості виконаних робіт на об'єктах, зведених шляхом підроблення проектно-кошторисної документації, необґрунтовано одержуються незаконні надприбутки, розмір яких зазвичай перевищує фактичні валові витрати. Системність і сталість розкрадань та інших кримінальних правопорушень у сфері житлового будівництва дає підстави визнати, що вони реально загрожують безпеці країни. Зокрема, упродовж 2015–2020 років внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) 7328 тис. кримінальних правопорушень за фактами вчинення розкрадань службовими особами у цій сфері, а направлено до суду з обвинувальним актом – лише 922.

Такі статистичні дані засвідчили те, що злочинці стали активно пристосовуватися до нової системи функціонування житлово-будівельної сфери і форм контролю за її діяльністю, розширили можливості незаконного збагачення, використовуючи нові та видозмінені способи розкрадань (коштів, товарно-матеріальних цінностей, що зайняли лідируючі позиції). Характерним для житлово-будівельної галузі є кваліфіковане приховування слідів та ознак кримінально караних діянь (частка латентної злочинності у цій сфері складає 70–80 %) шляхом використання мережі різних господарюючих суб'єктів недержавного сектору, що займаються житлово-будівельним бізнесом, підроблення проектно-кошторисної, реєстраційної та дозвільної документації, ігнорування житлово-будівельних норм і правил безпеки, неправомірного доступу до інформації в автоматизованих телекомунікаційних мережах, застосування удосконалених технологій відмивання злочинних доходів, що значно ускладнює своєчасне виявлення й розслідування таких правопорушень.

Загальні положення криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень проти власності загалом досліджували у своїх працях такі вчені як Ю. П. Аленін, Л. І. Аркуша, О. Я. Баєв, В. П. Бахін, Р. С. Бєлкін, В. І. Василинчук, О. І. Возгрін, І. В. Гора, Л. Я. Драпкін, А. В. Дулов, В. А. Журавель, В. С. Зеленецький, А. М. Кислий, І. І. Когутич, О. І. Козаченко, В. О. Коновалова, О. Є. Користін, О. П. Кучинська, В. К. Лисиченко, В. О. Образцов, О. В. Одерій, М. А. Погорецький, Д. Б. Сергєєва, Р. Л. Степанюк, О. О. Сухачов, В. В. Тіщенко, О. Ю. Татаров, Л. Д. Удалова, П. В. Цимбал, В. Ю. Шепітько, О. О. Юхно, М. П. Яблоков та інші. Різні аспекти розслідування корупційних кримінальних правопорушень розглядали також А. Б. Балонь, І. В. Бабій, Д. А. Бондаренко, В. М. Ліщенко, Я. Є. Мишков, О. С. Тарасенко, В. М. Трепак, М. С. Цуцкірідзе, у сфері будівництва – Р. І. Благута, А. В. Вавриш, А. А. Вознюк, А. П. Запотоцький, М. І. Камлик, С. В. Князєв, С. С. Кулик, В. Д. Ларічев,

В. В. Лисенко, О. М. Литвак, М. А. Неймарк, Г. А. Матусовський, А. В. Микитчик, С. І. Ніколаюк, І. М. Попова, А. А. Сандрачук, Р. С. Сатуєв, О. А. Слабченко, О. В. Таран, О. В. Тихонова, С. С. Чернявський та інші.

Зазначені та інші науковці зробили вагомий внесок у розроблення досліджуваної проблематики, однак їхні праці ґрунтувались на законодавстві, що нині втратило чинність або зазнало суттєвих змін, а тому не повною мірою враховує та не завжди відповідає потребам правозастосовної практики. Тому, в умовах розбудови правової демократичної держави європейського зразка існує потреба у створенні дієвої системи кримінальної юстиції, здатної вживати скоординованих заходів, спрямованих на протидію злочинності та запобігання корупції й розроблені окремої методики розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються у сфері житлового будівництва. Усе вищевикладене актуалізує теоретичну та практичну значимість проведеного дослідження.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ В СФЕРІ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА

1.1. Особливості формування методики розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва

За Конституцією України кожному гарантується право на житло[1]. Реалізація цього права передбачає можливість придбання житла у власність. Ринок житла є важливим чинником забезпечення соціальних потреб населення. Житловий сектор є безпомилковим індикатором успішності державної політики, причому навіть більш наочним, ніж інші галузі економіки та об'єкти соціальної сфери.

Також, основною задачею містобудування є створення певного матеріального середовища, у якому потреби людей повинні задовольнятися у найкращий спосіб шляхом проведення містобудівної політики, яка полягає у розробці державних стандартів, норм і правил, пов'язаних з плануванням, забудовою й іншим використанням території[2]; у підготовці і впровадженні містобудівної документації та інвестиційних програм розвитку населених пунктів, а також у створенні системи моніторингу і контролю за дотриманням містобудівного законодавства та документації.

Становлення та розвиток ринку житла в Україні сприяє появі нових форм власності, різноманітних цивільних

---

[1] Конституція України : Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/-254к/96-вр#Text

[2] Управління розвитком міста : навч. посіб. / за ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. К. : Вид-во НАДУ, 2016. С. 112.

і господарських відносин. Розвиток ринку житла є важливим чинником забезпечення соціальних потреб населення, але водночас недостатній рівень правової освіченості громадян – учасників цивільного обігу житла, а також висока ринкова вартість об'єктів нерухомості створюють підґрунтя для вчинення низки злочинів, у структурі яких чітко виокремлюються кілька основних об'єктів злочинного посягання – правовідносини у сфері обігу житла на первинному та на вторинному ринку. як незаконні операції з нерухомістю, так і кримінально-карані корисливі посягання на власність у цій сфері стають поширеними через те, що операції з житлом відносяться до одного з найбільш високодохідних видів бізнесу. Високий ступінь ризику операцій з житлом викликаний, насамперед, заплутаним законодавством, великою кількістю складних документів, що супроводжують купівлю-продаж. Тому ринок житла стає все більш криміналізованим, чому сприяє поява нових схем учинення злочинів. Якщо в минулому злочинці в основному маскували факт учинення злочину шляхом усунення свідків, потерпілих, маскували свою особистість, то сьогодні розвиток ринкових відносин надає ряд шляхів для використання цивільно-правових угод з метою приховування факту злочину на ринку житла. За період 2015–2020 рр. на первинному ринку житла вчинено 13 744 кримінальні правопорушення, на вторинному ринку житла – 6004 кримінальні правопорушення[3]. Ці тенденції загострюються у зв'язку з економічною та політичною кризою в країні.

У той же час, економічна безпека держави є невід'ємною складовою її національної безпеки та перебуває в тісному взаємозв'язку з усіма економічними процесами, що відбуваються в суспільстві. Вона сприяє створенню соціально орієнтованої ринкової економіки, забезпечує зростання рівня життя й добробуту населення, відіграє ключову роль

[3] Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html

у провадженні ефективної економічної політики в державі, слугуючи гарантом соціальної стабільності в суспільстві та передумовою фінансового розвитку країни, її становлення на міжнародній арені як конкурентоспроможного й інвестиційно привабливого суб'єкта.

Економічна злочинність в Україні й окремі її види характеризуються постійним зростанням рівня латентності, поширенням та вдосконаленням тіньових схем зловживань з бюджетними коштами, проявів кримінальної корупції з боку службових осіб органів державної влади та управління в межах реалізації ними своїх повноважень тощо. У зв'язку з активним розвитком фінансової системи, технологічним удосконаленням здійснення фінансових операцій, проникненням у національні економіки транснаціональної злочинності, проблема запобігання та протидії економічній злочинності набуває глобального характеру. Становлячи систему загроз для фінансових ринків, зокрема національних, економічна злочинність стає проблемою національної економічної безпеки. Криміналізація економічних відносин постає як одна з основних загроз економічній безпеці України. Ефективна діяльність правоохоронної системи – це ключовий фактор, спрямований на нейтралізацію цієї загрози.

Сучасні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні пов'язані з вкрай високою активністю організованої злочинності. У зв'язку з прискореним розвитком фінансової системи, технологічним удосконаленням здійснення фінансових операцій, проникненням у національні економіки транснаціональної злочинності, проблема запобігання та протидії економічній злочинності набуває глобального характеру. Адже економічне зростання сучасного суспільства нерозривно пов'язане із запобіганням різноманітним загрозам, які особливо набувають поширення в період реформування економічної системи.

З метою виявлення та розслідування економічних кримінальних правопорушень постає необхідність у всебічному

й структурованому дослідженні деструктивних процесів, які виникають у сфері економічної діяльності під впливом кримінальних правопорушень. Зазначене дасть змогу ефективно протидіяти загрозам у фінансово-економічній сфері. Ефективним засобом у виконанні окреслених завдань є інститут фінансових розслідувань, який посідає одне з чільних місць у системі протидії економічній злочинності та забезпеченні економічної безпеки. Фінансові розслідування як певний механізм аналітичного забезпечення економічної безпеки використовують у системі заходів економічної політики, контролю, правоохоронних механізмів[4].

У той же час, відсутність систематизованих відомостей про методику розслідування злочинів, вчинених з використанням службовою особою своїх повноважень, особливо за сучасних умов боротьби з корупцію, значно знижує ефективність правоохоронної діяльності. Поряд з цим, особи, які вчиняють дані злочини, добре орієнтуються в сучасному законодавстві, мають ґрунтовні знання у сфері економічної діяльності, між ними існують тісні корупційні зв'язки. Ці та інші обставини дають можливість приховувати злочинну діяльність та протидіяти розслідуванню. За окреслених умов, з метою реалізації вимог антикорупційного законодавства, досягнення завдань кримінального провадження, важливо сформувати теоретичні засади та практичні рекомендації щодо розслідування злочинів, вчинених із використанням службовою особою своїх повноважень[5].

Така загальна мета розробки методики розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються в сфері житлового будівництва. У той же час, зважаючи на зростаючу динаміку кількісних показників кримінальних

[4] Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні : метод. рек. / С. С. Чернявський, О. Є. Користін, В. А. Некрасов та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.

[5] Балонь А. Б. Методика розслідування злочинів, вчинених з використанням службовою особою своїх повноважень : дис. … канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2015. 258 с.

Книги, які можуть вас зацікавити

Податковий кодекс України. Алерта

Кодекс законів про працю України

Броньований розум. Бойовий стрес та психологія екстремальних ситуацій

Секретная инструкция ЦРУ по технике обманных трюков и введению в заблуждение

Криміналістична характеристика та основи організації розслідування провокації підкупу

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

ЮРКНИГА
від теорії до практики

Перейти на сайт →